

بررسی تأثیر عملکرد مدیران بر اظهار نظر حسابرسی مستقل در شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران

رضا جامعی^۱، مهران هلشی^۲، عبدالله حاجی عیدی^۳

چکیده: گزارش حسابرسان در فرآیند تصمیم گیری استفاده کنندگان صورت های مالی ابزاری سودمند در نظر گرفته می شود؛ یکی از این عوامل که بر اظهار نظر حسابرس مستقل تأثیرگذار است، عملکرد مدیریت واحد تجاری است. پژوهش های انجام شده نیز حاکی از تأثیر عملکرد مدیریت بر اظهار نظر حسابرس مستقل است. هدف این پژوهش مطالعه تأثیر عملکرد مدیریت از قبیل سودآوری، سود هر سهم، نرخ بازده حقوق صاحبان سهام و نرخ بازده دارایی ها بر گزارش حسابرس مستقل و بندهای شرط گزارش مشروط است. یافته های آزمون فرضیه ها حاکی از تأثیر معیار سود هر سهم بر گزارش حسابرس مستقل بوده، معیار سودآوری نیز بر بند شرط ثبت سرمایه گذاری به روش بهای تمام شده به جای ارزش ویژه تأثیر دارد. معیارهای سود هر سهم، نرخ بازده دارایی ها و نرخ بازده حقوق صاحبان سهام همگی بر بند اخذ تأییدیه گزارش مشروط حسابرس مستقل تأثیر دارد. با توجه به یافته های پژوهش می توان بیان داشت، بهبود عملکرد مدیریت سبب کاهش صدور گزارش مشروط می شود؛ در نتیجه معیارهای حسابداری عملکرد مدیریت اظهار نظر حسابرس مستقل را تحت تأثیر قرار می دهد.

واژه های کلیدی: اظهار نظر حسابرس مستقل، شاخص های عملکرد مدیریت، گزارش حسابرسی

۱. استادیار حسابداری، دانشگاه کردستان، گروه حسابداری، سنندج، ایران

۲. کارشناس ارشد حسابداری، شرکت مجتمع جهان فولاد غرب، حسابدار ارشد، کرمانشاه، ایران

۳. کارشناس ارشد حسابداری، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد علوم و تحقیقات، گروه حسابداری، کرمانشاه، ایران

تاریخ دریافت مقاله: ۱۳۹۱/۰۳/۰۸

تاریخ پذیرش نهایی مقاله: ۱۳۹۱/۰۸/۱۳

نویسنده مسئول مقاله: عبدالله حاجی عیدی

E-mail: abdullah.hajiaidy@gmail.com

مقدمه

یکی از مواردی که برای برنامه ریزی درست و به موقع می تواند مورد استفاده ی حسابرسان قرار گیرد، اطلاعات منعکس در صورت های مالی و سایر منابع اطلاعاتی مرتبط است. در واقع، اطلاعات مزبور مورد استفاده ی گروه های مختلفی نظیر سرمایه گذاران، کارگزاران، مدیران، مشاوران مالی، تحلیل گران، اعتباردهندگان و دولت قرار می گیرد. حسابرسان نیز در مواردی مانند روش های تحلیلی، بررسی تداوم فعالیت و کشف تقلب از این اطلاعات استفاده می کنند. اما با توجه به محتوای اطلاعاتی ارقام منعکس در صورت های مالی می توان گفت، حسابرسان در مواردی مانند برنامه ریزی حسابرسی و تعیین شاخص کنترل کیفیت، می توانند این اطلاعات را به کار گیرند.

حسابرسی از دیدگاه کاربران اطلاعات مالی به ویژه سهامداران، زمانی سودمند است که حسابرسان طی رسیدگی های خود به بررسی و ارزیابی برقراری تداوم فعالیت، عاری بودن صورت های مالی از اشتباه، تخلف، تقلب با اهمیت و اعمال غیرقانونی مؤثر بر فعالیت واحد مورد رسیدگی پردازند. از سوی دیگر، حسابرسان با محدودیت زمان و هزینه نیز مواجه هستند و تخصیص بهینه ی منابع بدون وجود اطلاعات مفید امکان پذیر نیست. بنابراین، یکی از عواملی که می تواند به حسابرسان کمک کند و باعث شود که فعالیت آنها از کیفیت و کارآمدی لازم برخوردار باشد، وجود اطلاعات کافی در زمینه ی تنگناهای موجود در صورت های مالی صاحبکار است.

از آنجا که گزارش حسابرسان در فرایند تصمیم گیری استفاده کنندگان صورت های مالی به عنوان یکی از ابزارهای سودمند در نظر گرفته می شود؛ آگاهی از قابل اعتماد بودن اطلاعات مالی به دلایل مختلفی مانند تضاد منافع، پیچیدگی رویدادهای اقتصادی و ... از اهمیت ویژه ای برخوردار است. این پژوهش به گونه ای تجربی به تمامی استفاده کنندگان اعم از تحلیل گران مالی، سرمایه گذاران و سایر استفاده کنندگان اطلاعات حسابداری نشان می دهد که تا چه اندازه عملکرد مدیریت با نشان دادن وضعیت بهتر در به دست آوردن اظهار نظر مقبول حسابرسان مستقل تأثیرگذار است. در این پژوهش از بین عوامل مؤثر بر صدور گزارش حسابرسی به تأثیر عملکرد مدیریت بر این گزارش می پردازیم و به دنبال این هستیم که ببینیم این عملکرد تا چه حد می تواند در تصمیم گیری حسابرس مستقل تأثیرگذار باشد. با توجه به این که معیارهای مختلفی برای اندازه گیری عملکرد مدیران وجود دارد در این پژوهش برای سنجش عملکرد مدیران تنها بر

معیارهای حسابداری عملکرد مدیریت مانند سودآوری، سود هر سهم، نرخ بازده حقوق صاحبان سهام، نرخ بازده دارایی‌ها تأکید شده است.

مبانی نظری پژوهش

رشد و توسعه اقتصاد، افزایش شرکت‌های سهامی و تفکیک مدیریت از مالکیت، امروزه مسائل نمایندگی را به یکی از مهم‌ترین دغدغه‌های سرمایه‌گذاران مبدل ساخته است. مسائل نمایندگی از این واقعیت سرچشمه می‌گیرد که سرمایه‌گذاران معمولاً دارای تمایل و یا توانایی لازم برای اداره امور شرکت نیستند؛ از این رو، این مسئولیت را به مدیران محول می‌کنند. چنانچه هر دو گروه مدیران و سرمایه‌گذاران به دنبال بیشینه کردن منافع شخصی خود باشند و اعمال نظارت بر عملکرد نماینده نیز مستلزم صرف هزینه باشد، این امر به‌طور ضمنی حاوی این پیام است که نماینده ممکن است همواره درصد تأمین منافع مالک و حداکثر کردن ثروت وی نباشد (اصلائی، ۱۳۸۴). از این رو سهامداران به دنبال ابزارهایی برای سنجش عملکرد مدیران از نظر دستیابی به اهدافشان و به تبع آن تصمیم‌گیری‌های صحیح اقتصادی هستند.

بر اساس نظریه قراردادها، هر واحد تجاری را می‌توان مجموعه‌ای از قراردادها میان سهامداران، مدیران، کارکنان، فروشندگان، مشتریان، دولت، اعتباردهندگان و حسابرسان فرض کرد. هر یک از گروه‌ها، قراردادی جدا با واحد تجاری دارند؛ در این میان مدیران وظیفه اداره واحد تجاری را در راستای تداوم فعالیت واحد تجاری و حفظ افراد طرف قرارداد، نظارت و کنترل بر دریافت‌ها و پرداخت‌های هر یک از مشارکت‌کنندگان قرارداد و در نهایت انتشار اطلاعات برای جذب مشارکت‌کنندگان جدید در فرآیند قرارداد را به عهده دارد. مدیران واحد تجاری با انتشار اطلاعات میان گروه‌های مختلف، حداقلی از سطح دانش و آگاهی درباره وضعیت مالی، عملکرد و انعطاف‌پذیری فراهم می‌آورد (ساندر^۱، ۱۹۹۷).

نظریه کارگزاری، حسابرس را نماینده مستقل سهامداران و سایر اشخاص ذینفع در کنترل صحت، قابلیت اتکا و مربوط بودن اطلاعاتی می‌شناسد که توسط مدیران واحد تجاری تهیه و ارائه می‌شود. اما به دلیل آن که کار حسابرسی مستلزم ارتباط نزدیک حسابرس با مدیران واحد تجاری است؛ بنابراین در این نظریه فرض می‌شود که حسابرسان ممکن است در انجام وظیفه خود، استقلال خود را حفظ نکرده، کار خود را به‌درستی انجام ندهند و به عبارتی در راستای منافع

1. Sunder

خود و مدیران عمل نمایند (والکر، ۲۰۰۳) و یا این که عملکرد مدیران با توجه به معیارهای ارزیابی عملکرد مدیر، دیدگاه حسابرس را تحت تأثیر قرار دهد و بر نوع گزارش حسابرس تأثیر گذارد. با تصویب قوانین و مقررات جدید و آشنایی بیشتر با خدمات حرفه‌ی حسابرسی در سال‌های اخیر استفاده از خدمات حسابرسان مستقل افزایش چشم‌گیری یافته است. گروهی از استفاده‌کنندگان از خدمات حسابرسی، سرمایه‌گذاران هستند که به دنبال مدارک قابل اتکایی می‌باشند تا پرتفوی سرمایه‌گذاری خود را به استناد و اعتبار این اطلاعات و مدارک تشکیل دهند. صورت‌های مالی حسابرسی شده و گزارش حسابرسان مستقل از دسته این مدارک هستند که در سال‌های اخیر بیشتر مورد توجه سرمایه‌گذاران قرار گرفته‌اند. هنگامی که حسابرس مستقل نسبت به اطلاعات مندرج در صورت‌های مالی اظهار نظر مقبول بیان نماید، اظهار نظر وی در حقیقت به صورت‌های مالی اعتبار می‌دهد و اطلاعات مندرج در صورت‌های مالی بدون تغییر باقی می‌ماند؛ یعنی اطلاعات مندرج مورد تأیید است. در صورت اظهار نظر مشروط یا عدم اظهار نظر و یا مردود حسابرس مستقل به عنوان یک متخصص مالی بی‌طرف و بی‌غرض بخشی یا تمام اطلاعات مندرج در صورت‌های مالی را تأیید نمی‌کند.

همان‌طور که بیان شد، آگاهی از قابل اعتماد بودن اطلاعات مالی به دلایل مختلفی مانند تضاد منافع، پیچیدگی رویدادهای اقتصادی و... از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است؛ در نتیجه بحث اصلی این موضوع است که عواملی همچون هزینه حسابرسی، اندازه شرکت، خصوصی بودن شرکت حسابرسی، تغییر حسابرس، تغییر مالکیت، اندازه صاحبکار، عملکرد مدیریت و... چه تأثیری بر اظهار نظر حسابرسان مستقل دارند.

پیشینه‌ی پژوهش

در رابطه با موضوع پژوهش تا کنون پژوهشی در کشور انجام نشده به جز یک مورد که توسط بهمن بنی‌مهد تحت عنوان «بررسی عوامل تأثیرگذار بر اظهار نظر مقبول حسابرس» انجام شده است؛ در این پژوهش تأثیر عواملی چون عملکرد مدیریت، تغییر مالکیت، خصوصی بودن، اندازه شرکت، حسابرسی، گزینش حسابرس و... را در مورد اظهار نظر مقبول بررسی کرده است و دریافت، کلیه متغیرهای بررسی به غیر از اندازه شرکت، رابطه مستقیم با احتمال صدور گزارش حسابرسی مقبول دارند (بنی‌مهد، ۱۳۹۰).

ابراهیمی کردلر و همکاران (۱۳۸۷)، در پژوهش خود نشان دادند، بین نوع حسابرس مستقل و مدیریت سود رابطه‌ای مستقیم وجود دارد. آنها در این پژوهش، نوع حسابرس را

به سازمان حسابرسی و مؤسسه‌های حسابرسی بخش خصوصی تقسیم‌بندی کردند. نتایج پژوهش آنها بیانگر آن بود که در مجموع شرکت‌هایی که توسط سازمان حسابرسی، حسابرسی می‌شوند، مدیریت سود کمتری دارند. رجبی و همکاران (۱۳۸۷)، در بررسی هزینه‌های نمایندگی و قیمت‌گذاری خدمات حسابرسی تنها در یک دوره زمانی یک ساله یعنی سال ۱۳۸۴، با استفاده از پژوهش همبستگی دریافتند، بین شاخص هزینه‌های نمایندگی با حق‌الزحمه خدمات حسابرسی رابطه‌ای معنادار وجود دارد. سجادی و همکاران (۱۳۸۴)، عوامل افزایشده استقلال حسابرس مستقل از دیدگاه حسابرسان عضو جامعه حسابداران رسمی ایران را بررسی کردند. آنها با استفاده از پرسشنامه نشان دادند، از نظر حسابرسان مستقل، کمیته حسابرسی صاحب‌کار، اندازه و سابقه مؤسسه حسابرسی و اندازه شرکت صاحب‌کار به‌عنوان عوامل افزایشده استقلال محسوب و رقابت در حرفه‌ی حسابرسی به‌عنوان عامل کاهشده استقلال حسابرسی است. سجادی و همکاران (۱۳۸۲)، در بررسی سودمندی حسابرسی مستقل صورت‌های مالی از دیدگاه مدیران مالی شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران، طی پژوهشی پیمایشی با استفاده از پرسشنامه دریافتند، از نظر مدیران مالی شرکت‌های یادشده، حسابرسی مستقل درباره‌ی کشف و کاهش احتمال تخلف، اعمال غیرقانونی و ارزیابی دقیق مبانی لازم برای برآوردهای حسابداری سودمند است.

عبدالنصر و همکاران^۱ (۲۰۰۶)، در پژوهشی از ۲۹۷ شرکت در یک دوره زمانی یازده ساله در کشور مالزی دریافتند، احتمال تغییر حسابرس برای دریافت گزارش حسابرسی مطلوب‌تر از سال گذشته در شرکت‌ها با سودآوری و عملکرد نامناسب بالاتر است.

گیگر و همکاران^۲ (۲۰۰۵)، در آمریکا نشان دادند، صدور گزارش حسابرسی غیرمقبول درباره‌ی تداوم فعالیت تحت‌تأثیر عواملی مانند اندازه شرکت، سودآوری، مدت زمان حسابرسی، نوع صنعت، نوع حسابرس و نوع گزارش حسابرسی در سال قبل است. هدیبا^۳ (۲۰۰۵)، در بررسی اثر تغییر مدیریت بر نوع اظهارنظر حسابرس و تغییر حسابرس در انگلستان دریافتند، شرکت‌هایی که عملکرد نامناسب و تغییر مدیریت داشته‌اند، بیشتر از سایر شرکت‌ها گزارش مشروط دریافت کرده‌اند و این موضوع عامل تغییر حسابرس در آن شرکت‌ها است.

بل و تیور (۱۹۹۱)، در پژوهش خود به این نتیجه رسیدند که نرخ بازدهی سرمایه، نسبت گردش موجودی کالا، نسبت گردش حساب‌های دریافتی، نسبت جاری و اهرم مالی توانایی پیش‌بینی گزارش مشروط حسابرسی را دارند.

1. Abdul Nasser, et al.

2. Giger, et al.

3. Hudaib, et al.

لایتنن و لایتنن (۱۹۹۸)، بیان کردند، کاهش نرخ رشد، نسبت حقوق صاحبان سهام به دارایی و اندازه‌ی شرکت، احتمال دریافت گزارش مشروط را افزایش می‌دهد. بسلی و دیگران (۱۹۹۹) معتقدند، شرکت‌هایی که سود کمتری گزارش کرده، اظهارنظر مشروط دریافت کردند.

فرضیه‌های پژوهش

فرضیه اول: بین سود آوری شرکت و اظهارنظر مقبول حسابرس مستقل رابطه معناداری وجود دارد.

فرضیه دوم: بین سود هر سهم و اظهارنظر مقبول حسابرس مستقل رابطه معناداری وجود دارد. فرضیه سوم: بین بازده حقوق صاحبان سهام و اظهارنظر مقبول حسابرس مستقل رابطه معناداری وجود دارد.

فرضیه چهارم: بین بازده دارایی‌ها و اظهارنظر مقبول حسابرس مستقل رابطه معناداری وجود دارد.

روش پژوهش

این پژوهش از نظر نتیجه اجرا و هدف، کاربردی و از نظر جمع آوری داده‌ها و اطلاعات و آزمون فرضیه‌های پژوهش، توصیفی-پیمایشی از نوع همبستگی است و طرح پژوهش از نوع همبستگی پس‌رویدادی است، توزیع نمونه نرمال و روش آماری پارامتری است. برای تجزیه و تحلیل آماری داده‌های عضو نمونه‌ی آماری از آماره‌های توصیفی مانند میانگین، میانه، انحراف معیار و نیز برای آزمون نرمال بودن نمونه‌ی آماری از آزمون کولموگوروف-اسمیرنوف استفاده شده است. از سوی دیگر، برای آزمون فرضیه‌های پژوهش از آزمون‌های آمار استنباطی مانند ضریب همبستگی، ماتریس همبستگی، ضریب تعیین (R^2)، ضریب تعیین تعدیل شده (\bar{R}^2)، رگرسیون لجستیک استفاده شده است. در برخی از موارد متغیر وابسته دو جمله‌ای است. برای تخمین مدل‌های دارای این گونه متغیرهای وابسته، عموماً از سه روش مدل احتمال خطی، مدل لجیت، مدل پروبیت استفاده می‌شود. با توجه به داده‌های پژوهش، امکان دستیابی به نتایج واقعی‌تر، جلوگیری از تورش نتایج، ارائه‌ی نتایج احتمالی، دسترسی به برنامه‌های کامپیوتری و پژوهش‌های مشابه از مدل لجیت برای تجزیه و تحلیل و تعیین چگونگی اثرگذاری متغیرهای کمی سود هر سهم، سودآوری، نرخ بازده دارایی‌ها و نرخ بازده حقوق صاحبان سهام بر گزارش

حسابرسی استفاده شده است. الگوهای رگرسیون لجستیک برای بیان پیش‌بینی متغیرهای دوحالتی الگوی مناسبی هستند. این روش در ابتدای ظهور در کاربردهای پزشکی و برای احتمال وقوع یک بیماری استفاده می‌شد؛ اما امروزه در تمامی زمینه‌های علمی کاربرد وسیعی یافته است.

جامعه‌ی آماری پژوهش

جامعه‌ی آماری این پژوهش را کلیه شرکت‌های تولیدی و صنعتی پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران دربر می‌گیرد. شرکت‌های مورد مطالعه برای آزمون فرضیه‌های پژوهش به این شکل انتخاب شده‌اند که ابتدا کلیه شرکت‌های تولیدی و صنعتی که تا پایان سال ۱۳۸۴ در بورس اوراق بهادار تهران ثبت شده‌اند، فهرست شدند. سپس از میان آنها شرکت‌هایی انتخاب شده‌اند که کلیه شرایط زیر را داشته باشند و آن دسته از شرکت‌هایی که این شرایط را نداشته‌اند از جامعه‌ی آماری مورد مطالعه به‌منظور استفاده از اطلاعات آماری آنها برای آزمون فرضیه‌های پژوهش حذف شدند. شرایط موردنظر به شرح زیر است:

۱. دوره مالی آنها منتهی به پایان اسفند ماه هر سال بوده، طی دوره مورد بررسی تغییر سال مالی نداشته‌اند.
۲. در طول دوره پژوهش، سهام آنها دچار وقفه معاملاتی بیش از شش ماه نشده باشد.
۳. جزو شرکت‌های صنعت سرمایه‌گذاری نبوده، ماهیت سرمایه‌گذاری نیز نداشته باشد.
۴. متغیرهای مدل در آنها قابل محاسبه بوده باشد.

جدول ۱. چگونگی انتخاب شرکت‌های مورد مطالعه پژوهش

تعداد	تعداد	شرح
		اعضای جامعه‌ی آماری در پایان سال ۱۳۸۴
	۱۱۵	فیلتر ۱- شرکت‌هایی که قبل از ۱۳۸۹/۱۲/۲۹ از تابلوی بورس خارج شده‌اند.
	۹۲	فیلتر ۲- شرکت‌هایی که پایان سال مالی آنها پایان اسفند ماه نیست و یا طی دوره مورد مطالعه تغییر سال مالی داشته‌اند.
۴۲۷	۸۰	فیلتر ۳- شرکت‌هایی که معامله روی سهام آنان بیش از شش ماه دچار وقفه معاملاتی شده است.
	۱۱	فیلتر ۴- شرکت‌هایی که اطلاعات آنها در دسترس نیست.
	۱۷	فیلتر ۵- شرکت‌هایی که جزو صنعت سرمایه‌گذاری طبقه‌بندی می‌شوند.
	۳۱۵	جمع شرکت‌های حذف شده از جامعه‌ی آماری
	۱۱۲	جمع شرکت‌های مورد مطالعه

مدل مفهومی، متغیرهای مورد بررسی پژوهش

متغیر وابسته در این پژوهش، نوع گزارش حسابداری است. این متغیر، یک متغیر مصنوعی است که با مقادیر صفر و یک نشان داده می‌شود. مقدار یک برای گزارش حسابداری مقبول و مقدار صفر در صورتی که گزارش مشروط باشد استفاده می‌شود. متغیرهای مستقلی که به عنوان عوامل تأثیرگذار بر گزارش حسابداری بررسی شد عبارتند از متغیرهای حسابداری عملکرد مدیریت شامل سودآوری، سود هر سهم، بازده دارایی‌ها و نرخ بازده حقوق صاحبان سهام و همچنین عوامل اندازه شرکت، تغییر در مدیریت، نسبت اهرمی و محافظه کاری. تنها متغیر تغییر در مدیریت یک متغیر مصنوعی است که مقادیر صفر و یک به خود می‌گیرد. مدل ابتدایی رگرسیون لجستیک مورد استفاده در این پژوهش به شرح زیر است:

$$\text{Log} \left(\frac{P}{1-P} \right) = \alpha_0 + \alpha_1 \text{Prof} + \alpha_2 \text{EPS} + \alpha_3 \text{ROE} + \alpha_4 \text{ROA} \\ + \alpha_5 \text{Size} + \alpha_6 \text{Chm} + \alpha_7 \text{Lev} + \alpha_8 \text{Conv} + \varepsilon_0$$

که در آن :

P: نوع گزارش حسابرس

Prof: سودآوری است که برابر با سود عملیاتی تقسیم بر ارزش دفتری دارایی‌های شرکت است.

EPS: سود هر سهم

ROE: نرخ بازده حقوق صاحبان سهام

ROA: نرخ بازده دارایی‌ها

Size: بیانگر اندازه شرکت است که برابر با ارزش دفتری دارایی‌های شرکت است.

Chm: تغییر مدیریت شرکت است که یک متغیر مصنوعی است و در صورت تغییر مدیریت ارشد یا مدیرعامل مقدار شرکت یک و در صورت عدم تغییر مدیریت ارشد یا مدیرعامل مقدار صفر خواهد داشت.

Lev: نسبت اهرمی شرکت است که برابر با تسهیلات مالی دریافتی بلندمدت به علاوه بدهی‌های جاری شرکت تقسیم بر ارزش دفتری دارایی‌های آن است.

Conv: محافظه کاری شرکت است که برابر با اقلام تعهدی عملیاتی بر جمع دارایی‌ها در اول دوره و ضربدر (-۱).

تحلیل رگرسیون چند متغیری مدل

جدول ۲. خلاصه مدل

Nagelkerke R Square	Cox & Snell R Square	-2 Log likelihood	روش رگرسیون
۰/۱۸۸	۰/۱۳۹	۶۷۵/۱۲۹	لجستیک

همان گونه که در جدول بالا مشخص است، ضریب تعیین کاکس و اسنل برای مدل در نظر گرفته شده که در آن گزارش حسابرس متغیر وابسته و متغیرهای مستقل آن سودآوری، سود هر سهم، نرخ بازده دارایی‌ها، نرخ بازده حقوق صاحبان سهام، اندازه، نسبت اهرمی و محافظه‌کاری هستند، برابر ۰/۱۳۹ است؛ بنابراین مدل قادر به توضیح حدود ۸۶ درصد از تغییرات متغیر وابسته نیست.

جدول ۳. آزمون معناداری مدل

سطح اهمیت	درجه آزادی	آزمون کای دو	
۰/۰۰۰	۸	۸۳/۹۵۷	Step
۰/۰۰۰	۸	۸۳/۹۵۷	Block
۰/۰۰۰	۸	۸۳/۹۵۷	Model

جدول بالا آزمون معناداری مدل را نشان می‌دهد. مقدار آماره آزمون کای دو براساس جدول شماره (۳) برابر ۸۳/۹۵۷ است؛ با توجه به این که در فاصله اطمینان موردقبول (اطمینان ۹۵ درصد) قرار دارد، می‌توان نتیجه گرفت که مدل در سطح اطمینان ۹۵ درصد معنادار است. نتایج آزمون فرضیه‌های پژوهش به شرح زیر است:

نتیجه آزمون فرضیه اول

باتوجه به بررسی‌های انجام شده درمورد تأثیر متغیر سودآوری شرکت‌ها بر گزارش حسابرس توسط روش‌های آماری استفاده شده، نتایج روش رگرسیون لجستیک، تأثیر ضعیف و بی‌معنی را در سطح اطمینان ۹۵ درصد برای سودآوری نشان می‌دهد. بنابراین تأثیر معناداری بین سودآوری شرکت‌ها و گزارش حسابرسی در بورس اوراق بهادار تهران وجود ندارد؛ از این رو، نمی‌توان نتیجه گرفت، شرکت‌هایی که سطح سودآوری بالاتری دارند اظهارنظر حسابرسان را تحت تأثیر قرار داده، می‌توانند اظهارنظر مقبول حسابرس را کسب کنند.

جدول ۴. ضرایب متغیرهای مدل گزارش مقبول

نتیجه آزمون فرضیه‌ها	ضرایب استاندارد شده	سطح معناداری	درجه آزادی	آماره والد	خطای استاندارد	ت-ت	متغیرهای مستقل مدل
-	۰/۵۲۹	۰/۰۳۹	۱	۴/۲۸۳	۰/۳۰۸	-۰/۶۳۷	مقدار ثابت
رد	۰/۸۴۲	۰/۸۸۸	۱	۰/۰۲	۱/۲۲۵	-۰/۱۷۲	سودآوری
تأیید	۰/۰۰۱	۰/۰۰۰	۱	۱۵/۵۱۱	۰/۰۰۰	۰/۰۰۱	سود هر سهم
رد	۱/۴۵۸	۰/۰۸۳	۱	۳/۰۱۱	۰/۲۱۷	۰/۳۷۷	نرخ بازده حقوق صاحبان سهام
رد	۴/۱۶۳	۰/۴۸۴	۱	۰/۴۹۱	۲/۰۳۶	۱/۴۲۶	نرخ بازده دارایی‌ها
-	۱	۰/۴۳۶	۱	۰/۶۰۶	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	اندازه
-	۰/۵۷۳	۰/۱۷	۱	۱/۸۷۹	۰/۴۰۷	-۰/۵۵۷	نسبت اهرمی
-	۳/۶۴	۰/۰۵	۱	۳/۸۴۲	۰/۶۵۹	۱/۲۹۲	محافظه کاری
-	۰/۵۶۷	۰/۰۰۸	۱	۷/۱۳۱	۰/۲۱۲	-۰/۵۶۷	تغییر مدیریت

نتیجه آزمون فرضیه دوم

باتوجه به بررسی‌های انجام شده درمورد تأثیر متغیر سود هر سهم شرکت‌ها بر گزارش حسابرس توسط روش‌های آماری استفاده شده، نتایج روش رگرسیون لجستیک، تأثیر ضعیف و بی‌معنی را در سطح اطمینان ۹۵ درصد برای سود هر سهم نشان می‌دهد. بنابراین تأثیر معناداری بین سود هر سهم شرکت‌ها و گزارش حسابرسی در بورس اوراق بهادار تهران وجود دارد؛ ازاین‌رو، می‌توان نتیجه گرفت، شرکت‌هایی که سطح سود هر سهم سالانه بالاتری دارند می‌توانند به اندازه بسیار کوچکی اظهارنظر حسابرسان را تحت تأثیر قرار داده، اظهارنظر مقبول حسابرس را کسب کنند.

نتیجه آزمون فرضیه سوم

باتوجه به بررسی‌های انجام شده درمورد تأثیر متغیر بازده حقوق صاحبان سهام شرکت‌ها بر گزارش حسابرس توسط روش‌های آماری استفاده شده، نتایج روش رگرسیون لجستیک، تأثیر بی‌معنی را در سطح اطمینان ۹۵ درصد برای بازده حقوق صاحبان سهام نشان می‌دهد. بنابراین

تأثیر معناداری بین نرخ بازده حقوق صاحبان سهام شرکت‌ها و گزارش حسابرسی در بورس اوراق بهادار تهران وجود ندارد؛ از این رو، شرکت‌هایی که سطح نرخ بازده حقوق صاحبان سهام بالاتری دارند اظهارنظر حسابرسان را نمی‌توانند تحت تأثیر قرار دهند.

نتیجه آزمون فرضیه چهارم

باتوجه به بررسی‌های انجام شده در مورد تأثیر متغیر بازده دارایی‌های شرکت‌ها بر گزارش حسابرس توسط روش‌های آماری استفاده شده، نتایج روش رگرسیون لجستیک، تأثیر قابل‌ملاحظه ولی بی‌معنی را در سطح اطمینان ۹۵ درصد برای بازده دارایی‌ها نشان می‌دهد. بنابراین تأثیر معناداری بین نرخ بازده دارایی‌های شرکت‌ها و گزارش حسابرسی در بورس اوراق بهادار تهران وجود ندارد؛ از این رو، نرخ بازده دارایی‌های شرکت‌ها نیز اظهارنظر حسابرسان را نمی‌تواند تحت تأثیر قرار دهد.

نتیجه‌گیری

نتایج این پژوهش حاکی از این است که سودآوری، نرخ بازده حقوق صاحبان سهام و نرخ بازده دارایی‌ها بر ارائه گزارش مقبول تأثیری ندارند اما سود هر سهم تأثیر ضعیف و مستقیم بر ارائه گزارش مقبول حسابرس دارد. متغیرهای بررسی شده عملکرد مدیریت را از دیدگاه حسابداری بررسی می‌کنند. از شاخص‌های سودآوری برای بررسی بازدهی سهامداران استفاده می‌شود تا عملکرد واحد تجاری برای مالکان بهتر تعیین شود؛ در تحلیل عملکرد واحد انتفاعی از نسبت نرخ بازده دارایی‌ها و نرخ بازده حقوق صاحبان سهام استفاده می‌شود. سود هر سهم نشان دهنده بازده سرمایه‌گذاری سهامداران است و اهمیت ویژه‌ای دارد؛ از سوی دیگر، حسابرسان توسط مجمع عمومی صاحبان سهام برای ارائه گزارش به آنها انتخاب می‌شوند. در نتیجه برای حسابرسان نیز میزان سود هر سهم اهمیت پیدا می‌کند چون مخاطبان وی سهامداران هستند.

باتوجه به نتایج مدل با افزایش سود هر سهم احتمال ارائه گزارش مقبول توسط حسابرسان بیشتر می‌شود؛ به گفته‌ای شرکت‌هایی که سود خالص متعلق به سهامداران آنها بیشتر شود، سود هر سهم بیشتری نیز دارند که این احتمالاً سبب افزایش احتمال دریافت گزارش مقبول توسط حسابرسان می‌شود. از سوی دیگر، تغییر مدیریت ارشد احتمال دریافت گزارش مقبول را کاهش می‌دهد. می‌توان گفت، تغییرات در شرکت بر اظهارنظر حسابرس مستقل تأثیر دارد و منجر به کاهش احتمال صدور گزارش مقبول می‌شود.

به طور کلی نتایج حاکی از این است که ثبات مدیریت در سطح عالی و سودآوری بالا که متعلق به سهامداران است، احتمال دریافت گزارش مقبول را افزایش می دهد. بایست توجه داشت که سود هر سهم تأثیر بسیار اندکی بر ارائه گزارش مقبول حسابرسی دارد. در ضمن افزایش سطح محافظه کاری اعمال شده توسط مدیریت نیز احتمال دریافت گزارش مقبول توسط حسابرس را افزایش می دهد.

بسلی و دیگران (۱۹۹۹) معتقدند، شرکت هایی که سود کمتری گزارش کرده اند، اظهار نظر مشروط دریافت کردند. بنی مهد (۱۳۹۰) نیز به این نتیجه دست یافت که عملکرد مدیریت بر گزارش حسابرس تأثیر معناداری دارد. باید توجه داشت که معیار عملکرد مدیریت در پژوهش بنی مهد سودآوری بوده است. نتیجه به دست آمده در این پژوهش نیز حاکی از تأثیر عملکرد مدیریت بر گزارش حسابرس مستقل است ولی معیار عملکرد مدیریت در این پژوهش سود هر سهم است.

پیشنادهای پژوهش

با توجه به شواهد مطالعه و نتایج آزمون فرضیه ها، برای حفظ استقلال حسابرسان مستقل در جامعه که بر قابلیت اطمینان گزارش های آنها می افزاید، می توان پیشنهاد های زیر را به اعضای جامعه ی حسابرسان رسمی کشور بیان داشت:

با توجه به این که حسابرسان می بایست در انجام وظیفه اعتباربخشی خود به صورت های مالی به استقلال خود اهمیت فراوانی دهند، تلاش نمایند به بررسی همپیشگان توجه ویژه داشته باشند که از این طریق بتوانند به نقاط ضعف خود در بررسی های خود پی ببرند.

همچنین با توجه به این که رفتار و عملکرد مدیران به مرور زمان رفتار حسابرسان و استقلال آنان را ممکن است تحت تأثیر قرار دهد، پیشنهاد می شود برای جلوگیری از ایجاد پیش زمینه ذهنی از عملکرد یک مؤسسه ی تجاری افراد مسئول انجام کار حسابرسی را به صورت تصادفی تغییر دهند و کار حسابرسی را به تیم های متفاوت واگذار کنند.

منابع

اصلائی حامی، ا. (۱۳۸۴). نقش اقتصادی حسابرسی در بازارهای آزاد و بازارهای تحت نظارت. مدیریت تدوین استانداردها سازمان حسابرسی، ۱۵۹.

ابراهیمی کردلر، ع.، سیدی، ع. (۱۳۸۷). نقش حسابرسان مستقل در کاهش اقلام تعهدی اختیاری. *بررسی‌های حسابداری و حسابرسی*، ۵۴، ۳-۱۶.

بنی‌مهد، ب. (۱۳۹۰). بررسی عوامل تأثیرگذار بر اظهارنظر مقبول حسابرس. *فصلنامه بورس اوراق بهادار*، ۱۳.

رجبی، ر. ا.، محمدی خشویی، ح. (۱۳۸۷). هزینه‌های نمایندگی و قیمت‌گذاری خدمات حسابرسی مستقل. *بررسی‌های حسابداری و حسابرسی*، ۵۳، ۵۲-۳۵.

سجادی س.ح.، ناصح، ل. (۱۳۸۲). سودمندی حسابرسی مستقل صورت‌های مالی. *بررسی‌های حسابداری و حسابرسی*، ۳۳، ۶۵-۹۱.

سجادی س.ح.، ابراهیمی‌مند، م. (۱۳۸۴). عوامل افزایشده استقلال حسابرس مستقل. *بررسی‌های حسابداری و حسابرسی*، ۴۰، ۶۱-۸۱.

Abu Thahir, A.N., Abdul Wahid, E., Nazatul Faiza, S., Nazri, Mohammad Hudaib, S.M. (2006). Auditor- Client relationship : the case of tenure and auditor switching in Malaysia. *Managerial Auditing Journal*, 21(7), 724-737.

Beasley, S. M, Carcello, J. V., & Hermanson, D. R. (1999). Fraudulent financial reporting: 1987-1997: an analysis of US public companies, Research Report, COSO.

Bell, T., & Tabor, R. (1991). Empirical analysis of audit uncertainty qualifications. *Journal of Accounting Research*, 29, 350-370.

Cano-Rodriguez, Manuel. (2010). Big auditor, private firms and accounting conservatism. Spanish Evidence. *European Accounting Review*, 19, 131-159.

Geiger Marshall A., K. Raghunandan, & Dasaratha V. Rama. (2005). Recent changes in the association between bankruptcies and prior audit opinions. *Auditing: A Journal of Practice & Theory*, 24(1), 21.35.

Hudaib, M., & Cooke T.E. (2005). The Impact of managing director changes and financial distress on audit qualification and auditor switching. *Journal of Business Finance&Accounting*, 32(9), 1703-1739.

Ireland, J. (2003). An empirical investigation of determinants of audit reports in the UK. *Journal of Business Finance & Accounting*, 30(7 & 8), 975-1015.

Keasey, K., Watson, R., & Wynarczyk, P. (1988). The small company audit qualification: A preliminary investigation. *Accounting and Business Research*, 18(72), 323-333.

- Lai Kam-Wah. (2009). Audit opinion and disclosure of audit fees. *Journal of Accounting & Finance*, 24(1), 91-114.
- Laitinen, E. K., & Laitinen, T. (1998). Qualified audit reports in Finland: Evidence from large companies. *European Accounting Review*, 7(4), 639-653.
- Levitan, A.S. & J.A. Knoblett (1985). Indicators of expectations to the going-concern assumption. *Auditing: A Journal of Practice and Theory*, 5(1), 26-39.
- Li Dan (2010). Does auditor tenure affect accounting Conservatism? Further evidence. *Journal of Accounting & Public Policy*, 29(3), 226-241.
- Monroe, G. & The, S. (1993). Predicting uncertainty audit qualifications in atistralia using publicly available information. *Accounting and Einance*, 33(2), 79-106.
- Mutchler, J.E. (1984). Auditors' Perception of the going-concern opinion decision. *Auditing: A Journal of Practice and Theoiy*, 3(2), 17-30.
- Spathis, T. (2003). Audit qualification, firm litigation, and financial information: an empirical analysis in greece. *International Journal of Auditing*, 7(1), 71-85.
- Sundgren Stefan (2003). Auditor choices and auditor reporting practices: evidence from Finnish small firms. *The European Accounting Review*, 7(3), 441-65.
- Walker, M., (2003). Principal/agency theory when some agents are trustworthy, *Accounting and Finance Working Paper*, Manchester: Manchester Business School, Manchester University.